

Előfizetési díj

Vidékre postán vagy helyben házhoz
hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra	1 „

Egyes szám ára 5 kr.

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő
napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott gármond sor 6 kr. ára
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb
és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is
nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22), Haasen
stein és Vogler (Neuer Markt 11).
Pesten: Lang Leopold (Erzsébet-tér 9. z.

Nyilttéri cikkeik

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:

Belső-farkasutca 76. szám, hová a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések
küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A
„KELET”
politikai és közgazd. napilap
nyolczadik negyedévi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Okt. — decz.	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

Az előfizetés pénzek, legczélserűbben pos-
tai utalvánnyal, kiadó Stein János könyv-
kereskedésbe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után
tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Az erdélyi hazarész

közoktatásügyi képe.

I.

(M. A.) Hazánk culturalis ujjaalkotásá-
nak első jelentékenyebb emeltyüje, az 1868.
XXXVIII. t. cz. köteleességvé tette a közok-
tatási miniszternek, hogy az országgyűlés elé a
hazai közoktatás ügyéről jelentést terjesszen.

Mint tudva van, a közoktatási miniszteri-
um e köteleességnek az idén egy terjedelmes,
nagybecsű munka által tett eleget. E munka
bevezetve közoktatásunk fejlődését a legelső
törvényes intézkedésektől a legujabb időkig,
kultur-történelmünk eddig nem létezett adat-tá-
rát s a hazai oktatásügy egyetemes állapotának
első rendszeres kimutatását adja kezünkbe.
Egy összesített nagy képbe, hazánk minden ré-
szét felölő csoportokba vannak e jelentésben
foglalta, különösen azon mozzanatok, melyek
Magyarország közoktatásügyének egész terüle-
tén az alkotmány visszaállítása óta lefolyt évek
alatt felmerültek.

A

„KELET” TÁRCZÁJA.

A nővérek.

Beszély.

Ira: Gerstücker Frigyes.

II.

(Folytatás.)

A nővérek.

Drezda-új helyen, az oly szép fekvésű Király-
utca egyik csinos nyaralójában lakott az öreg nyug-
díjazott fő-vadászmester, R a n k h o n s t, családijával,
mely örvény leányából s két unokájából állott.

Az öreg ur, ki már a hetvenet meg haladta,
igen boldog életet folytatott itt.

Saját vagyonnal is meg lévén áldva s nem
kelletvén, nagyon csekély nyugdíjára szorítkoznia, a
nyáregy részét rendszeren S w e i c z b a n töltötte, s csak
augusztusba tért vissza a fővárosba, hol régi szen-
vedélyét, a vadászatot követve, gyakran ment ki fá-
rasztó fogoly-lesre s három négy órát is elbarangolt
a mezőkön. Ezenkívül most is, mint régebb, nagyon
barátságos természetű volt.

Szerette a társaságot, szívesen fogadott vendé-
geket házában, s azt szokta mondani: „este nem kell
lefeküdni, míg az ember westpantie-ját ki nem játsza-
ta. Vidám barát, kellemes társalgó, de a mellett ügyes
gyakorlati ember volt, és mindenkitől igen kedvelt
egyéni. S ha néha szíves baráti körben egy lassu táncot
közoktatott, most is mintakép állíták a blazert fia-
talság elébe.

Háza, ezen kívül két gyönyörű unokája, Hul-
da és Paula miatt is, különös vonzerővel bírt.
Valami kedvesebbet képzelni sem lehetett e két iker
nővérnél. — Nagyatyjok vidám kedélye rájuk is át-
szállott, s egész nap daltól viszhangzott körülök
minden, mikor csak együtt lehettek.

És ma különös ünnepélyes kinézése volt a ba-
rátságos kis lagnak, mert Hulda most tért meg
kissé egyhangú, betegápolói útjából, öreg, rendszeren

E lapok olvasó közönségének helyeslése-
vel vélünk találkozhatni, midőn alávetjük ma-
gunkat a fáradságos munkának, melylyel az
előttünk fekvő könyv összesített csoportozatai-
nak szétválasztása és új, részleges egybeállí-
tása jár; midőn hazánk egyetemes közoktatás-
ügyének nagy képéről kidomborítjuk számára
az erdélyi közoktatásügy jelenének tanulsá-
gos rajzát.

Kezdjük mindenekelőtt a népiskolán.
Hunfalvi és Konek statisztikai jegyzetei szerint
Erdélyben 1865-ben volt 125,016 tanköteles
gyermek, kik közül iskolába *) járt 83,609.
Körülbelül ily állapotban találta az erdélyi ré-
szi népoktatásügyet az 1867. tavaszán kineve-
zett második magyar miniszterium, melynek
egyik nagynevű tagja br. Eötvös „lelkének egész
erejével s örök emlékül fennmaradó buzgósá-
gával kezdett magasztos, de nehéz feladatának
megoldásához.” Azon intézkedésekről, melyek-
ket népoktatásunk ügyének fejlesztésére az 1868.
38. t. cz. értelmében kezdett s részben véghez
is vitt, már ő terjesztett az országgyűlés elé
egy jelentést. Halála után, 1871. febr. 16-án
Pauler Tivadar vette kezébe a megkezdett mű-
vezését. Ő is számos akadálylyal találkozott
utjában, de — ugymond jelentése — talált ezek
mellett a népoktatás ügye iránt felébredt, s
annak fejlesztésére ható közszellemet is, a mely
lassanként oszlatni kezdé az iskolabajlás és
tanulás iránt a nép fölött uralgott közönyt.
Hgy e közszellem csakugyan feléledt, s hatá-
sa alatt a népoktatás ügye lassanként fejlődés-
nek is indult, arról elég bizonyosságot tesznek
a már is észlelhető eredmények. Mint már em-
lítettük, 1865-ben volt az erdélyrészi
tanköteles gyermekek száma . . . 125,016.
a tényleg iskolába járóké . . . 83,609.

A magyar miniszterium kormányzása óta
már a következő arányokkal találkozunk:
1869-n: a tanköt. gyermekek sz. 346,062 **)

*) Erdély akkori népiszkoláinak száma 1793-ra tehető.

**) Az 1869-i tankötelesek száma aligha feljebb nem
volt becslve a valóságnál; az 1871-i számok azért tüntetik
inkább ki a valóságot mert ez adatokat nagyobb részint a
helyszínen a tanfelügyelők iragok gyűjtötték.

mogorva nagynénjével; s miután öt lakásán szeren-
csésen elhelyezte, viszsztatért ide, és most a két fia-
tal teremés alig tudott elég szavakat találni kedvé-
re kicsevegni magát s élményeit elbeszélni.

Persé hogy „nagypapa” is szerette volna ked-
vére élvezni rég nélkülözött kedvencz unokáját, de
nagypapával még sem lehet mindenről oly nyíltan
csevegni; vannak dolgok, melyek az öreg urat legke-
vésbé sem is érdeklik, s a melyekért végre tréfás
modorában még ki is nevetné az embert. Nem cso-
da tehát, ha a két nővér vágyott egy kicsit háborít-
lanul, bizalmasan együtt beszélgetni, hanem ez előbb
meg nem történhetett, míg nagypapának, mamának
jó éjt nem mondtattak s lakálos kis magán-szobá-
jokba félre nem vonultak. Itt a diványon, szorosan
egymás mellett ülve, kéz-kézben, egymás tekinteté-
be mélyedve, őrthették ki szívök érzelmeit.

Ah Hulda, — monda Paula, — midőn nővére
szép vidékről beszélt neki s lefesté a gyönyörű erdőt,
a felséges elragadó kilátást, — s hozzá tévé, mily jó
pisztrangkot ettek, tiszta friss tejet ittak ott — va-
lóban irigyelték, midőn leveleikben oly elragadóan
irtad le azon gyönyörű szép tájakat, felséges hegye-
ket, de mikor elképzelttem reggeleidet, azon unalmas
estéket, melyeket kényszerítve vagy magánosan öreg
nénénkkel töltött, míg mi fiatalokul itthon daloltunk,
mullattunk, — akkor igazán sajnálat fogott el, s szí-
vesen felváltotttalak volna bár vagy nyolcz napra
kedvesem!

Jaj édesem — monda Hulda, hamisan tekintve
nővére — epp’oly elhagyatva mi sem voltunk
ám, s e köze némi búszke, de tréfás önérettel mo-
solygott. Ott sem hiányzottak a fiatal emberek, s
hogy mellözve voltam-é itél meg ha elmondom,
hogy nekem magamnak volt saját udvarlóm.

— Ne ked? kérdé Paula a bámulat legna-
gyobb fokával. És e perczben tán az egész föld ke-
rekségén nem volt szebb látvány, mint e két bájos
leány, hullámozó szöke fürtökkel, ragyogó szemekkel,
hőféhér pongyoláikban, vidám, ártatlan mosolylyal
ajkaikon s e mellett oly hasonlóan egymáshoz!
— mint őrtek itt egymás vállaira hajolva, egymás
szemébe mosolyogva.

az iskolába járóké 143,482.
az 1871-ben pedig a tanköte-
lesek száma 321,266.
az iskolába járóké 159,359.

Az utolsó két év alatt tehát, az erdélyi
hazarész iskolába járó gyermekeinek száma
15,877-el, vagyis az összes tanköteleseknek
körülbelül tíz százalékaival szaporodott meg.

Daczára e jeitékeny haladásnak az er-
délyi népoktatásügy állapota mégis nem kis
mértékben elszomorító. S hogy mennyi még
a teendőnk e téren, az legjobban kitűnik az
egyes törvényhatóságok tanköteles és tényleg
iskolába járó gyermekeinek néhol nagyon is
elrettentő arányából. Ezen arány fokozata sze-
rint az egyes törvényhatóságok tanköteles és
iskolába járó gyermekeinek 1871-ik számát a
következő táblázathoz foglaltuk.

	Tanköt.	Iskl. jár.	%*)
Ujgyházszék	1758.	1500	85
Besztercevidék	3516.	2957	81
Nagysinkszék	3582.	2792	77
Kőhalomszék	3465.	2659	76
Medgyesszék	6462.	4842	74
Segesvárszék	5008.	3571	71
Felső-Fehérmegye	8940.	5984	66
Háromszék	14.272.	9220	64
Udvarhelyszék	18.129.	11416	62
Brassóvidék	16.599.	10.255	61
Szászsebeszék	3531.	2128	60
Szerdahelyszék	3673.	2202	59
Aranyosszék	3326.	1958	58
Szebenszék	16.117.	8520	52
Naszód v.	8508.	4393	51
Küküllőmegye	16.144.	8074	50
Kolozsmegye	27.705.	13.622	49
Tordamegye	23.942.	11.680	48
Fogaraszék	14.008.	6776	48
Dobokamegye	14.159.	6325	44
Csikszék	18.285.	7978	43
Marosozék	16.282.	6971	42
A.-Fehérmegye	40.773.	11.481	28
B.-Szolnokm.	27.413.	7677	27

*) Szinte felesleges megjegyeznünk, hogy e százalékok
a tankötelesek s iskolába járók közti arányt mutatják.

De mennyire is szerették egymást, nem volt
sem örömk, sem fájdalom, mit híven meg ne osz-
szanak egymással. Ugy, hogy néha együtt sirtak s
azután együtt nevettek egymással.

És most Hulda egyszerre oly széptevőről be-
szélt, kit kizárólag ő birt e gyedül, mert hisz
az itt az atyai háznál soha meg sem is történt.
Mert ha egy fiatal emberrel találkozott, ez látva a
két nővér bámulatos hasonlatosságát, mindig töb-
besben volt kénytelen szép szavait kifejezni s ez
már szokottá is vált a két leány előtt.

— Ne ked? — ismétlé Paula — mintha nem
tudná ez eszmét felfogni.

— Igen ne kem! monda Hulda, mialatt sze-
mei ragyogtak az örömtől, nekem magamnak s emel-
lett tudod-e hogy ki? — egy igazi hadnagy — Így!
s mint egy megsemmisíteni akarván ez utolsó csapás-
sal elámulat nővérét, kiyóná kezét kezéből, a diván
szögletébe vonult, onnan nézve nevető ragyogó sze-
meivel rá!

— Bohóság, monda fejét rázva Paula, honnét
vehetné magát ott a hegyek közt egy hadnagy?

— Egy hadnagy? viszonzá élénken Hul-
da, hisz azok mindenüvé eljutnak.

— Mondd csak Hulda, hogyan nézett ki? kér-
de hirtelen Paula s szorosabban simult nővérehez.
Kérlek szépen, beszélj el mindent . . . hogyan tör-
tént? szép volt e?

(Folyt. köv.)

Shakspere-tanulmányok.

Egressy Ákosról.

„Opinionum commenta delect dies,
natura judicis confirmat.”

I.

H a m l e t.

(Folytatás.)

E beszédet Tieck redkivüli gonddal és kö-
vetkezetességgel, viszonyítja a király meggyilkolására
Hamlet azon tételődése szerint, hogy: ez ugyanis „a

Szászvároossz.	3619.	958	— 26 „
Hunyadon	32.047.	3430	— 10 „

E táblázat hű vázát képezi az erdélyi haza-
rész népnevelési helyzetének; fokozata és száma-
rányai megannyi ujmutatás a helyekre, hol
culturalis tekintetben leginkább elmaradtunk,
s hol legtöbb a tenni, az orvosolni való.

A népoktatási törvény által felbresztett
közszellem a lefolyt rövid idő alatt jelenté-
kenyen segítette népiszkoláink s néptanítóink
országszerte érezhető s a fenn elősorolt szá-
mok közti kedvezőtlen aránynak fő okát képe-
ző hiányán is. Az erdélyi hazarésznek 1869-
ben még csak 2344 népiszkolája volt, 1871-
ben pedig már 2716-ra emelkedett, azaz 372-
vel megszaporodott népiszkoláink száma. Nép-
tanítóink volt 1869-ben 3530; két évvel ké-
sőbb 1871-ben pedig már 219-el több, 3749
néptanító — s ezek közt tíz tanító — volt
az erdélyi hazarész népiszkoláiban alkalmazva.
A megkivántató tanerők fejlesztése céljából
1870 őszen felállítottak a sz.-keresztúri és
dévai tanító- s a kolozsvári tanító-né képezde,
melyekhez 1870-ben ugyancsak Kolozsvárt még
egy tanító-képezde járult; a hivatalban levő
tanítók képzetlenségét pedig feltűnő mérvben
egyengették a számukra rendezett pottanfolya-
mok, az anyagi erő hiányait itt-ott toldozgat-
ták az államsegélyek, s a jobb szellemű és
saját érdekeiket alaposan felfogni kezdő jó-
ra való községek.

— Gr. Lónyay miniszterelnök a Deák-
kör nov. 20-diki ülésében egy részletes programot
is akart előadni, mely a nyilvánosságra levén száma,
a miniszterelnök gyorsírókat is fölkerít a klubban
való megjelenésre, hogy beszédét a lapoknak meg-
küldhesse. E határozat azonban szintén megmá-
sítatván, sem a miniszterelnök, sem a kormány többi
tagjai nem voltak jelen az értekezleten.
A miniszterelnök 20-ikán hosszabb látogatást
tett Deák Ferencznel.

Vasuti összeköttetéseink.

Pest, nov. 19.

Hazánk és Romania között vasuti össze-
kötetések létesítése s ezek által Magyarországnak

lét- vagy nem-lét kérdése,“ magára nézve épen ug-
y, mint a királyra nézve. R ö t s c h e r szerint pedig e
magánbeszéd nem egyéb, mint az elmélkedés rém-
képe az öngyilkosságról.

Való, hogy Hamlet bosznóból megakarja ölni
a királyt; de csak akkor, ha ez a színjátéknak a
királyra gyakorolt hatása által magát feljogo-
sítva érzi, a midőn bizonyossá lesz a felől, hogy
atyja szellemem „a k á r h o z o t t n a k l e l k e”
hanem „i g a z m o n d ó s z e l l e m.”

A R ö t s c h e r állítását elfogadhatóbbnak vélem;
mert lélektanilag indokoltabb, Hamlet jelleméhez
hívebb, következetesebb; míg a Tieck felfogása in-
kább visszaesés volna, s nem fejlődése Hamlet jel-
lemének, mely az öncsalódásra ébredéstől az öngyil-
kosság felől elmélkedésre megy át. E magánbeszé-
det Tieck éleseszüleg bár, de igen mesterterkelten,
s erőltetve vonatkoztatja a király meggyilkolására;
mert a legtermészetesebb lélektani felfogás szerint
annak főintencziója, tiszta világos értelme nem lehet
más, mint az öngyilkosság feletti elmélkedés; s bár
Hamlet az első felvonásbeli magánbeszédében az öngyil-
kosság ellen isteni tilalmat lát is, mostani bú-
skomorsága már nem az előbbi mérvű, hanem egy-
szersmind öncsalódásba mélyed, mihez az öngyil-
kossági menedék a legközelebb álló, legközvetlenebb
fokozat, mi ellen ama tilalom most már vajmi cse-
kély érvénnyel és hatálylyal bírhat; sőt a hely-
zet kétségyszerűsége szerint, csaknem akaratlanul is
foglalkozik ez eszmével. Az első felvonásbeli ma-
gánbeszéd inkább a bánatosság, lehangoltság jellegét
viseli, míg ennek tartalma határozottan azon ellen-
mondás, mely Hamlet természeti tulajdonai és ren-
delitése között van. Ez ellenmondás gyötrő érzete
ösztonzi Hamletet az öngyilkosság szemlélésére, mit
egyetlen segédeszközül vél arra, hogy keble mélyen
feneklő bánatának terhétől végkép, s egyszerűszen-
korra megszabadulhasson, s azon leküzdhetlenn meg-
hasonlás kínos érzetétől meneküljön, melyhez egész
lénye, egész élete kötve van.

Mint hogy pedig az öngyilkosság is cselekmény
mely passiv természetével össze nem fér, s a mely
minden elmélkedést, mi Hamletnek lényege, meg:

bevonása a vasuti világforgalom óriási hálózatába: kétségkívül egyikét képezi a legnagyobb jelentőségű, anyagi, kereskedelmi fejlődésünk jövőjére döntő befolyással bíró eseményeknek.

S épen ennél fogva, méltán és teljes joggal várhatta az országos közvélemény azt, hogy a magyar kormány teendőinek legelső közé sorozandja ezen összeköttetéseknek minél gyorsabban, hazánk érdekeinek sértetlen megóvása- és előmozdításával létrehozatalát.

Nem is mult kormányunkon, a dolog természetében rejlett annak oka, hogy az ország anyagi életének ezen elsőrendű szükséglete mindaddig nem lőn kielégítve. Hazai vasutálózatunk a fejlődés első stádiumán is alig esett át s csakis a legközelebbi mult időben tévő lehetővé azt, hogy komolyan gondolkozzunk főleg déli s délkeleti határszéli összeköttetéseiről. Ehez járultak még a kérdés kedvező megoldásának internationalis nehézségei, melyeknek eloszlátása céljából még a jelen év folytán is hosszas alkudozásokat folytattak egymással az illető kormányok.

Ezen alkudozások sikeres befejeztéről tesz bizonyosságot azon fontos egyezmény, melyet hazánk és Romania vasuti csatlakozásairak tárgyában f. évi sept. 3-án kötöttek egymással a két állam kormányának meghatalmazottjai, b. Schlehta bukaresti főconsul s Costaforu román külügyér.

Hirlapjainkban csak most tétetett közzé az egyezmény pontozatait magában foglaló okmány, a mely új korszakot jelez hazánk vasutainak történetében.

Különösen az erdélyi hazarész lakossága megelégedéssel üdvözölheti ezen egyezmény megkötését.

A benne kijelölt öt csatlakozási pont közül ugyanis három Erdélynek jut: az egyik az első erdélyi vaspálya piski-petrozsényi szárnyának végpontjáról a Vulcan szoroson, a másik a keleti vaspálya egyik állomásáról Ojtoz s a harmadik — nézetünk szerint legfontosabb — Brassóba kiindulva a tömösi szoroson keresztül fogja hazánkat Romániával s általa Kelettel egyenes és többszörös vasuti összeköttetésbe hozni. Korunknak szelleme e szorosok hivatását is egészen megváltoztatta. Hajdan háboru idején az idegen ellenség távollátására kelle szolgálaiok, most a nemzetek közti békés érintkezés eszközése lőn feladatuk kijelölve.

Vólnak ugyan némi megjegyzéseink az egyezményben megállított kiépítési sorrendre; s szólunk kellene formai részéről is, a mely épen nem felel meg hazánk közjogi állása igényeinek s azt engedi sejtetnünk, hogy Schlehta ur még megbízója törvényes címe iránt sem igen volt tisztában. Mellőzünk azonban most mindent, s csak azon óhajoknak adunk kifejezést, vajha a törvényhozás — lényegének változatlan megtartásával — ezen egyezményt minél előbb becsikkelyezvén, haladéknélküli megvalósítására nézve a szükséges intézkedések minél előbb megtételének.

A kihalt nyelvek középtanodáiban.

Gyergyó-Alfalu, 1872 novb 14. *)

A „Kelet“ egyik közelebbi számában olvasám hogy a középtanodák szervezése érdekében november

*) Targyalmasz miatt kévett Szrek.

szüntet: ennél fogva csak hű maradt önmagához, midőn az elmélkedés körén tul nem megy, s szándéka itt, mint mindenütt, a reflexiók hálójába bonyolódva fennakad.

E magánbeszéd a reflexió és tett közötti közlelemnek leghevíbb, legigazabb kifejezése. Hamlet jellemének következetes fejlődése, emelkedése. Igaz, hogy Shakespeare e kedvező eszmétörredékével jóval előbb készen volt, mint a szimulével, s ennek 1603-dik évbéli kiadásában még mint betoldott rész jelenik meg; de későbbi átdolgozása szerint ugy van a jellemhez alkalmazva, mint annak hiányozhatlan, kiengesztelő része, noha bölcséleti szempontból minden időkre önálló becses bir.

A Tieck nézetét e magánbeszédéről annyiban osztják Röttscher és Schlegel is, hogy a reflexió és tett közötti küzdelemnek mesteri leírása, s azt bizonyítja, hogy a folytonos elmélkedés minden cselekvési szándékot lazává tesz, elbetegít; mi-ként Hamlet maga bevallja.

— Ekkép az öntudat
Belőlünk mind gyöngyöket csinál,
S az elszántság természetes színét
A gongolai halványra betegíti;
Ily kételkedés által sok nagyserű
Fontos merény kifordul medriből,
S elveszti „tett“ nevét.

E magánbeszéd értelmezésében Egressy Gábor a Tieck és Röttscher nézetét egyesítette; s ez utóbbinak magyarázatát harmincz évvel megelőzve, athae-neumi ismertetésében ekként anticiálja: — Bár a Tieck szemével olvassuk is át e magánbeszédet, újra, meg újra: soha sem fog az minden öngyilkossági célzattól tökéletesen mentnek látszani. —

azonban, minthogy a szereplő csak akkor jelenhetik meg a színpadon, ha e megjelenést a mű cselekvényéből folyó legerősebb lélekanti indokok igazolják. — s beállni a néző elé csak azért, hogy egy vagy más beszédet elmondjunk: a természetesség, az élet-valóság ellenére van, — tehát hiszem, hogy Egressy Gábor is részben ez okból követé a Tieck felfogását, midőn e magánbeszéd elmondása előtt a király szobájába menendő, ennek ajtajánál a „lét vagy nem lét kérdése“ fölötti reflexiójának megszületésére meg áll, félig kivont kardját hüvelyébe rejti s el-morogva, gondolatait beteg lelkének végegedésze-

6-ára egy ministeri értekezlet hivatott egybe, korunk ezen igen nagy fontosságú kérdésének sikeres megoldatása céljából szakértői javaslatok adása végett. — Bár a tanügyi teréni működésünk (fontossága sokkal csekélyebb annál, hogy sem szavamnak annyi jelesek közt tekintélyt vindikálhatnánk; de a minister azon szavai, mely mintegy a kérdés saját útján megvitatását is kívánatosá látszik tenni, s állásom iránti kötelességem bátorítanak szerény véleményemnek a nyilvánosság terén való kifejezésére.

Az értekezlet elé véleményezést végett terjesztett egyik kérdés: „mi oka a latin és görögnyelv hanyatlásának, s különösen az utóbbi iránt nyilatkozó ellenszenvnek?“

Az értekezlet a bajokat társadalmi tévfogalmakon kívül a módszer hiányában látja. — Igen fontos az első kitétel, mire nézetemet később fogom kifejteni, míg ellenben a hiányos módszer ezen szomorú tapasztalati eredmény létrehozásában véleményem szerint igen kevés befolyással lehet. Ha a classica literatura banyatlása csak helyekhez kötött kivételes eset lenne: akkor a bajnak okát e helyeken a tanmód tévedéseiben és hiányaiban keresnénk, igen is lehetne. Midőn azonban azt kivétel nélkül országsszerte észleljük, s e miatt mely részben is a tanmódot tenni felelőssé: nem egyéb mint arcul csapása az ország philológiát tanító tanári testületének. Tévedni nagyon emberi dolog, de egy tudományágban, melynek művelői közt oly számosak az illetékesek és avatottak, éppen a kezelés gyakorlati kivételében, melynek ellenkezőleg a folytonos észlelés és tapasztalás által inkább tökélyesbülni kell, országsszerte tévedni és tapintatlankodni: a legnagyobb lelkiismeretlenség mellett is nevéssz feltevé.

A kérdéses tudományág hanyatlásának, illetőleg az iránti ellenszenvnek oka a módszer hiányában nem létezhetik, kérdés tehát, háríthatjuk-e o miatt a felelősséget a társadalmi tévfogalmakra s vajjon e nevezetű csakugyan érdemes-e azon nézet mely ezt ez uttal kiérdemelte?

Említett értekezlet a téves fogalmak alatt azon általános nézetet érti, melynek kívánalma: a görögnyelvet, mint iskoláinknak oly tárgyát, mely a jelenkor szükségével össze nem egyeztethető, tanítani nem kell.

Az általános hanyatlásnak, s különösen a tanítóknak a görögnyelv iránti ellenszenvnek oka csakugyan itt rejlik; csak hogy én ezen nézetet nem találom egészen tévesnek és alaptalannak.

A legfőbb védvén, melyet a régi remek (roma és görög) irodalomnak gymnásiumainkban való tanítása mellett felhozni szoktak: a tanulóban a szépiézésnek felkeltése és emelése. — Eltekintve a latinnyelv kérdéséről, mely a tanulók által is inkább pártoltatik, mert az még napjainkban is számos pályán életszükség, a görögnyelv tanításai jogosságának igazolására ezen kívül alig lehet pártoló okot találnunk. A tanulóknak, ha életbe kilép, a hellen nyelv a lét fenntartására szükséges biztosítékot nem adja meg: az életpályára való további önképzésnél mint segédeszköz nem alkalmazható, — s ennél fogva ha az ifju, midőn azt tanulni kény-

közére, a halálvágyra variálja. — Hogy e jelenést E. G. a király meggyilkolására célzó szándékkal kezdé: ezzel valószínűleg némi változatosságot is akart adni Hamlet elmélkedési monotonijának; s elfogadható magyarázatot találhatott e tényre még azon felfogásban is, hogy az által Hamlet jellemét lehetőleg határozottá, férfiasá tegye, mi a nézőt kétségkívül kellemesen hatja meg, a nélkül, hogy a költő intenciójának legkevésbé ártana. E jelenetnek tehát a király meggyilkolására célzó alkalmazása az Egressy Gábor előadásában csupán e némajáték által volt kifejezve s az egész magánbeszédet ő is az öngyilkosságra nyilvánítja.

Hamlet teljes odaadással szereti Opheliát, s azért, midőn ez, atyja parancsából szerelmét visszatartja: „utált szerelmi kinját“ oly mélyen érzi, mint a milyen megmérhetetlen e szenvedélye.

A mint észreveszi Hamlet, hogy Ophelia közelében van: „a lét vagy nem-lét kérdése“ fölötti töprengését hirtelen félbehagyja; eleinte megdöbben, attól tartván, hogy a hűtlen szerető előtt lelki fájdalmait elárta, gyorsan távozni akar; de egyszerre, mintha arra eszmélne, hogy: hátha Ophelia e közeledésével alkalmat akar nyújtani a kiengesztelésre s szerelmük megújítására, — a háttérben megáll, zilált öltözetét, haját kissé rendbeszedve, Ophelia felé fordul, kinek remegésében, szorongásában s izgatottságában a bűnbánó, a szenvedő szerelme látni s a ki újból az előbbi varázban tűnik föl előtte s a mint boros kedélyének felhői a kiengesztelődés reményének sugárai előtt oszolni kezgenek: Opheliához siet, ennek lábaihoz omlik s szerelme egész hevével kéri:

— Szép hölgy, imádba

Legyenek foglalva minden bűneim,

majd feszült figyelemmel várja Ophelia ajkairól a szavakat, ha igazolják-e azok reményét, hő óhaját — Ophelia viszont szerelme teljes bensőségével s kényszerült helyzetbe miatti remegéssel kérdezi

„Kegyetlen ur, hogy van, mióta nem
Láttam fonségedet?“

(Folyt. köv.)

szerűlve van, a gondolkodás azon fokáig emelkedett, hogy munkálkodásának s idejének bersztását a kor kívánalmához tudja viszonyítani: tévfogalom-e, ha a hellen nyelv, mint oly tárgy tanulásából, melyben sem az anyagi, sem a szellemi érdekek eléggé protogálva nem látszanak, még a legkitűnőbbek sem csinálnak lelkiismeretességet?...

De eltekintve a mondottaktól, még az is bebizonyításra vár: vajjon a görögnyelv pártolótól felhozott védő ok, hogy a valódi szépiézés felkeltésére és emelésére ennek remek termékeivel hathatunk leginkább, csakugyan áll-e ma?... Ez előtt egy néhány évtizeddel, midőn a tudományoknak még oly kimért köre volt, sikerülhetett a tanulóknak a régi classicai nyelvnek elsajátítása, mi által a nyelv nehezségein túl esve, ezen 6-kori irodalmak szépiéjét és magasztosságát nem csak méltányolhatták, hanem izejük nagyobb részét arra fordíthatván, aesthetikai izlésük és érzésüket is művelhették. De ma, gymnásiumainkban a tantárgyaknak jelen túltömötsége mellett, a classica literatura nyelvben való otthonosságot még fel sem tételeztethetvén, egy néhány sor-nak az anyanyelvre való áttétele is órákig tartó fáradságot vévén igénybe: hol marad itt phisikai idő és erő a szép firkészésre és bámulásra?... Nem csodálhatni tehát, ha egy nehéz és egészen kihalt nyelv tanításának erőszakolása által a teendővel különben is túl terhelt gymnásiumi tanulóban a tárgy iránt előbb közönyösség, ebből a határos ellenszenv fejlődik ki. — Különben ha azon célt akarjuk elérni, melyet a görögnyelv tanításával hisznek némelyek elérhetni, t. i. a szépiézés felkeltését: szilárd meggyőződésen, hogy e tekintetben is sikeresebben hathatunk saját nemzeti irodalmunkkal, mely oly gazdag remek termékekben.

Egy intézmény életrevalóságának megítélésénél a criterium annak hatása. S ha a hellen nyelv tanításának hatását, illetőleg eredményét viszonyítjuk a reá fordított idő és fáradsághoz, egy visz-szás aránylathoz jutunk. — Négy egész éven, tehát a középtanodai élet hason felében, figurál a hellen nyelv jelen tanrendszerünkben mint fő tantárgy, s mégis évtizedek kellenek, míg középtanodánk valamelyike mutathat fel oly tanítványt, ki a legegyszerűbb irányu auctort könnyűséggel fordítani bírja.

Ily szembetűnő sikertelenség constatalhatása mellett, vetkezzük le arégiekhez való előítéletés ragaszkodásunkat, melyet már is túlságba vittünk túlságos hátrányunkra, s ha tán az előítéletes megtámadásnak is leundunk kitéve: ne habozzunk kimondani, hogy a görög nyelv tanítását középtanodáinkban ha egészen nem is mellőzzük, de legalább szorítsuk inkább háttérbe, mert

azon követelmények, melyek e kihalt nyelvhez köttettek, már nagy részben valósítottak, vagy más uton valósíthatók, s ma az előre törő szellem új ösvényeket keres pályáján; és

mivel a jelen végtelen kíváncsaimat, tekintve középtanodáink szűk keretében, legalább ily terjedelemben az nem foglalhat helyet.

Arra, hogy a tanító az ő remek irodalommal megismerkedjék, bővségesen elég a latin irodalom mely nyelv, mint főtantárgy, ma is nyolcz osztályon át uralkodik a többi tárgyak háttérbe szorításával. Épen azért ma, midőn minden nap egy előre lépést jelez a tudományok számos ágai, még egy második kihalt nyelv sikertelen kinzásával rabolni el a tanuló drága idejét: ész- és célszerűtlen. Ne engedjük magunkat továbbra is ámitatni azon alaptalan véletlen által, mintha középtanodáink jelen szervezete mellett azon feladat, hogy itt általános képzettségű ifjak neveltesse, noha megoldva. Az általános képzettség állepte alatt felületességet, a tudás helyett a dolgoknak szakadozott tévely chaosát találjuk. Vetkezzük le a régi kortól örökölt, s a jelen sok teendőjével össze nem egyeztethető azon téves vélelmet, hogy iskoláink felada tanulni tanítani a tanuló, s e helyett tanítsuk őt tudni. Juttassuk őt már a gymnásiumban oly esmeretek birtokába, melyek további kiképezésében míg egyfelől a szellemi téren alkalmas segédeszközök, másfelől még az anyagi téren is az existentialis kérdések megoldásában támaszul lehetnek. Mig tanszervezetünkben vörös betűkkel pompáztatjuk az 6-kort, legyünk méltányosok a jelen iránt is, mert a szegény ifjutól, ki hogy egykor mint egyetemi hallgató feuntarthassa magát, a conditio keresésnél nem azt kéri, mily könnyűséggel tudja fordítani Homert, hanem mennyire bírja a német- és francia nyelvét.

Középtanodáink szervezetének továbbra is így maradni: a korra, melyben élünk ennyire nem tekintni; a tanulóban a kényszer tárgyakkal a tanulási kedvet ily készakarra elfojtani kívánni, s jövő hivatásukra ennyire nem figyelni: nem lehet! — Legyen a rendes tantárgyak sorába felvéve minden gymnásiumban legalább is a német- s francia nyelv; szollítsuk kevesebb a latin órák számát, s pótoljuk a német nyelvét; tanítsuk utmutatásképp legfeljebb egy évig a hellent, s a más három évben helyettesítsük a francia nyelvvel, így legalább méltón lesz képviselve intézetünkben mind az 6-, mind az új kor, s ily szervezet mellett bizton hiszem, tanítványainkat nem csak tanulni, de tudni is megtanítjuk.

Kiss Sándor.

A szász-nemzeti egyetem üléséből.

A szász nemzeti egyetem nov. 18-ki gyűlését Konrad Möriz reggeli 1/2 10 órakor megnyitván, a nov. 14-ki jegyzőkönyv felolvasása s annak elfogadása után Pildner, mint az igazoló bizottság elnöke, Hietich Mihály, sz.-sebsi, Maurer Frigyes, Bodeendorfer János segésvár-széki és Schreiber Ferencz Segesvár városi képviselőik igazolását indítványozza, a mi észrevétel nélkül el is fogadtatott.

Elnök erre vonatkozólag megjegyzi, hogy Schreiber Ferencz szerdahelyi megbízásáról lemondván, helyébe új választás lenne elrendelendő.

Schneider Károly előmutatja a megyesi földmívelési iskola érdekében nyújtandó kedvezmények iránt a nemzeti egyetemnek előterjesztésére leérkezett ministeri engedélyt. Az engedély így hangzik:

Hazafias örömmel értesültem önök november 17-ki felterjesztéséből részint a riedgyesi kerületek, részint a szász nemzeti egyetem segédelme folytán alapított megyesi földmívelési iskola megnyitása felől. Minthogy önöknek ez ügyben tett lépéseik egyfelől, mint saját érdekekben ama vidék jövő gazdasági felvirágoztatását célzó áldozatkészségről tanuskodik, másfelől tapintatos törekvésük biztosítéka: teljes elismerésem fejezem ki, s biztosítom egy-szersmind a nemzeti egyetemet, hogy a gazdasági egyetel kérelmére életbe léptetett szakintézet oktatását, s önök ez irányban teendő további lépéseit figyelemmel kísérem, s azt, ha szükségessé válnék a rendelkezésem alatt álló eszközökkel gyámolítani kész leszek. A nemzeti egyetem említett felterjesztésében két óhajtatást fejez ki; egyikben közbenjárásért szólít fel az intézetnek a honvédelmi ministeriumhoz menesztett azon kérvénye iránt, hogy a megyesi földmívelési iskola növendékei az egyévi önkényesség kedvezményében részesüljenek. Erre nézve azonban kénytelen vagyok kijelenteni, hogy épen az idézett törvény érintett §-a értelme szerint, a szóban levő kedvezményben csak azok részesülhetnek, kik bizonyos képzettségi fokon állanak, mely egy felgymnasium, — egy felső reál, — vagy ezzel hasonrangu más magasabb intézetek tanulmányainak megfelelő stb.

Miután azonban a 676. sz. alatti oktatási törvény a) pontja szerint a megyesi földmívelési iskolában való felvételre csak közönséges népiskola sikeres végzése kívánatik, az ily módon felvett növendékek képzettségi foka nem felel meg a törvény körülírt követelményeinek, a nemzeti egyetem ebbeli óhajtatása nem is teljesíthetetik.

A mi pedig az iskola levelezési portomentességére vonatkozó második kérését illeti a szász nemzeti egyetemnek, ebbe örömmel beleegyezem. Hogyha az iskola az egyetemmel, mint az iskola felett álló közeggel vagy hivatalokkal levelezésbe bocsátkozik, illető levelek ha címzetükön „portomentes köz-ügy“ megjelöléssel és „hiv. felszólítás útján“ látattnak el, mint portomentesek kezelteknek. A miniszter távol levén: Feszt államtitkár.

Előadó a következő javaslatokat teszi:

I Köszönettel vétetik tudomásul a m. k. ipar földmívelés és kereskedelmi minister megitsztelő elismerése a szász nemzeti egyetem áldozatkész fáradozása és a gazdasági felvirágoztatás ügyében tett tappable eljárása iránt, melyben egyszersmind hajlandóságát is kifejezte szükség esetében az intézet támogatására iránt, figyelemre méltó ellentétet képezve némely magyar lapnak közlebbi nyilatkozataival, melyek kedvezőtlen ítéletet mondtak a szász egyetemnek a gazdasági képzésre célzó fáradozásairól.

2. A honvédelmi ministeriumhoz iatézett kérvények tekintetbe nem vétele s az egy évi önkényesség kedvezményeinek amaz intézetre való ki nem terjesztése szomoruan tudomásul vétetik.

Az intézetre kiterjesztett portomentesség kellemes tudomásul vétetik.

Zámmer az 1. alatti pontból a politikai zártételt kihagyatni kívánja, mivel az nem egyetem dolga politikai lapok ellen sikra szállani.

Geb bel csatlakozik a nézethez s szintén az említett zártételt kihagyása mellett emel szót.

Báró Bedeus az elnökséghez azon kérdést intézi, ha vajjon a brassói, besztlercei gazdasági iskolák állami uton való gyámolításokért a szász nemzeti egyetemmel alkudozásba bocsátkoztak-e?

Elnök és az egyetem jegyzője erre azt a felvilágosítást adják, hogy a brassói kerület a szász egyetem mellőzésével közvetlenül a ministeriumhoz folyamodott az ottani alsó iskola segélyezése végett, de a kormány a kért segélyt a delegált nemzeti egyetem útján küldötte el az illető kerületeknek.

Bedeus báró erre indítványozza, hogy szőnyegen levő ministeri engedélyről a brassai és besztlercei kerületek azon észrevétellel lennének értesítendőek, hogy jövőre előforduló kérelmekkel földmívelési iskoláknak gyámolítása végett az egyetemhez forduljanak.

Schneider indítványának szövegezését Zaminerrel szembe fen kívánja tartani, az illető pont zárazavai saját alanyi, épen némely magyar lapok jogtalan megtámadása által idéztetett elő s benső elégtelenségnek ad kifejezést, hogy a jótékony ministeri engedély ellenmondása őt amazok ártalmatlan következményeire figyelmeztette.

Szavazásra kerülvén a dolog, az (i) pont a latti Zaminer kibagyási módosításával, a 2-ik és 3-ik pont változatlanul elfogadtatnak. Ezután a Bedeus-féle indítványra történik szavazás.

Müller ezt azzal, mely épen most határozottatott el, semmi összefüggésben állónak nem találja s erre nézve, a napi rendre kívánta tüzetni.

Ezen ajánlat, miután Schneider támogatta s báró Bedeus avval egyetértett elfogadtatott. Közelebb ülés csütörtökön tartatott meg.

BELFÖLD.

Szamosujvárt, 1872. nov. 1-én.

Tiszteit szerkesztő ur!

Igéretem beváltandó, örömmel írok ez alkalommal, azon mindenesetre ritka műtől, melyben kedves vendégünk Egressy Ákos ur vendégszereplései folytán közönségünk részesei.

Jeles Hamletje után második föllépte a „Makrancos hölgy”-ben volt, melyben mint „Petrucio”, telve humorral, jókedéllyel, játszott, ugyannyira, hogy a közönség zajos tetszés nyilvánulásai a nyílt jelenésekben is viharosan törtek ki. Mátéfy Etelka (Katalin) sok helyen jól alakított; Kovácsné (Bianka) kedves volt. Erdős (Grumio), Zendy (Tranio) ügyesen játszottak. — A vendégművész ur pedig a kitüntetés óráival fogadtatott.

Szombaton Schiller öröksépségű „Ármány és szerelem” szomorujátéka adatott, Egressy Ákos ur 3-ik felléptével; — Egressy ur nálunk minden fölléptével több és több elismerő babért aratott, — ezúttal is mint Valter Ferdinánd nemesek szíves alakja, — hanem szívhez szóló hangja és kitűnő alakítása elragadta a nagyszámu közönséget, — kiválóan: a Lady Millfort (Mátéfy Etelka) és Ferdinánd közti nagy jelenetben, a szenvedély korbácsolta fájdalomat igen hiven tükrözé vissza; valamint az 5-ik felvonásban, mely szereplésének fénypontja volt, remekelt. Luiza (Kovácsné) sok gondnal játszva nehéz szerepét. Zendi (Wurm) kitűnően alakított.

Vasárnap Egressy ur javára Obernyik „Brankovics György” drámája adatott. Közönség zsufolásig volt, — ugyannyira, hogy a színpad elejéig zártzárak voltak alkalmazva; a kedves vendég, mint Brankovics mutatta be alakító tehetségét, s meggyőzőtt arról: hogy mily sok tanulmánnyal és művészi felfogással rendelkezik; minden egyes jelenését zajos tapsvihar, éljenzés, és kihívás követé, azon jelenetben, midőn fiaitól búcsúzik, — az apai szívgyőtrő küzdelmeit, — s midőn azokat ismét világtalanul eljé vezeték, a szív fájdalommal keservét a legélénkebben és meghatólag játszva, — úgy hogy a közönség vele érzett — és szenvedett, s ez a művészet legszebb érdeme! ... Marát Mátéfy Etelka adta, — Murát szultánt Zendy a töle megszokott helyes felfogással; — Kovácsné (István) meglepő sikerrel játszva a szerencsétlen ifjút.

Hétfőn 18-án Egressy Ákos ur bucsu felléptével „Essex gróf” adatott; a nagyszámu közönség a vendégművészt, ki mint Essex gróf jelent meg, — taps és viharos éljennel fogadta, s ha Egressy ur játékaról reflectálni akarnék, csak ismétlésekbe kellene esnem. A közönség mint mindig, úgy most is nagy ovatióval fogadta a művész ur játékát. Kovácsné (Rutland grófnő) kedves jelenség volt, és igen jól játszott.

Azon közönség részéről fogadja tehát a vendég művész ur ritka élteljes estékért elismerő köszönetünket és jókívánatunkat, s azon óhajunkat, hogy tehetségét kitartással tovább fejlesztve méltó utódja legyen a feledhetlen Egressy névnek.

M. I.

A párisi magyar menekültek nyilatkozata Csernátanyról.

A párisi magyar menekültek gr. Teleki László elnöke alatt a következő okmányt állították ki Csernátanyról, mint a hogy azt a „Pesti Napló” 1850. évi 130. számában olvashatni.

„Páris, 1850. okt. 13-án.

„A párisi menekült magyarok Csernátany Lajos a maguk köréből kizárták, nem azért, mint ő maga állítja, mivel ifjú korában mint hamisító elmarasztaltatott és tömlőzben ült, vagy mivel többeket meglopott, mert az egyszer elkövetett hiba vagy bűn a javulást örökre nem zárhatja ki; sem nem azért, mivel már egyszer a menekültek által becseltlen rágalmazónak nyilvánítottatott, mert türelmet még az sem merítette ki: hanem azért, mivel oly egyént, ki kémül szolgált, — ki köztük és a közönség közt organumul akarván magát szemtelenül fölteni, a hírlapokban többszöri intések dacára is akarván, érdekük és becsületük ellen működött és működik; hazudni, rágalmazni meg nem szűnik, és ezen viselete által világos jelét adja annak, hogy nem javult és javulni nem is akar, a menekültek magok közt nem tűrhetnek; és kizárták még azért, mivel azt hiszik, hogy midőn e tettök által megvételüket fejezik ki iránta, a védelem azon fegyverével élnek, mely az ily megbélyegzett és gyalázatával még kérdő, egyén ellenében egyedül lehetséges.”

„Míró, midőn a közönséget értesítik, nem tehetik, hogy egyszersmind sajnálkozásukat ne jelentse ki a fölött, hogy találkozik lap, mely a forradalom férfiai talán azzal akar bosszút állani, hogy azok legaljának (melytől egyébiránt egy párt sem ment) szolgál visszhangjaul.”

„A párisi magyar menekültek.”

Magyar színészet.

(N—r.) Csütörtökön nov. 21. Benedix „Gyöngéd rokonok” című három fős jó vígjátékának sikerült s egybevágó előadását láttuk. Ha meggondoljuk a modern vígjátékíróink ügyességét az élet közönségesebb alakjainak és a könnyebb helyzet-komikumnak felhasználásában; ha hozzá vesszük még egy tappintatos művezető tájékozottságát a szereplők oly kiszemelésében, hogy még az alsóbb rendű tehetségeket is mintegy találja a szerep: könnyen beláthatjuk, hogy egy oly hálás darab, mint a „Gyöngéd rokonok” nem téveszti el a maga hatását.

A játszóknak általában egytől egyig megfelelték feladatuknak.

Kovács Gyula (Barneau Oswald) teljes erejében tűndökölt. Mátrai szokott találó felfogásával egészen elhitetni látszott velünk, hogy egy oly egyén, mint Schumrich, ki, ha jól emlékszik, az iskolában hallott valamit a vonzerőről, teljese kiművelve tért vissza Párisban, Londonban és Skandináviában tett utazásából, s hogy az ő apja „a legazdagabb ember a városban.” Krasznai a kijőzőadott dr. Wismar Brunót elég jól adta. Dezső (Offenbach, orvos) ismét gondolkodó színésznek mutatkozott, kinek azonban csak előnyére válhatik, ha játékába valamivel több változatosságot és élénkséget önt. Dezsőné (Iduna) és Kendiné (Philippina, szobalány) föllépésükben bátrabbak, arczjátékukban biztosabbak voltak, mint rendesen. Dezsőnél csakugyan a conditio sine qua non: a bátorság. A közönségnek bizony jólesik ha a szerénység mint akarat is érvényesíti magát. Körösy né a csak 34 éves hódító Irmgard kisasszonyban és Némethy Giza a tudákos írónő Ulrika nagysámban multák felül. Philippovicsné (Halt Adelgunda özvegy tanácsosné a nagyságában) végre valahára kijött rendíthetetlen flegmájából, s meglepett minket élénk, figyelmes játékaival. Hegyi Gyula (Dietrik) egész darabos realitását beléféktette szerepébe hogy érvényesíthesse egyéniségét. Boér Emma a kegyetlenség, hálás és szerény Tuszneldájában nézői rokonszenvünk legbensőbb redőjét érinté.

Az előadás legkedvesebb jelensége azonban Eicher Anna (Otília) volt. A kissasszony elismert tehetség; azon ritka tulajdonu művésznők egyike, kik egész lényüket adják oda szerepeiknek. S épen ez biztosítja számukra a mélyebben vizsgálódók önfelédtséit a elismerését.

A „KELET” magán-távirata.

Feladatott Pesten nov. 22. 10 ó. — p. d. e.

Érkezett nov. 22. 11. ó. 25 p. d. u.

A Deákkör tegnapi értekezletén Lónyai gróf teljes megelégedését fejezte ki a conferencia tegnapi határozatával; képviselőházban a botránynak további következménye nem lesz. Utánna Kerkápolj beszélt, jövő évre indennitást kérve, miután a budget az év végeig megszavazva nem lesz; hosszasan szolt az adóreformról, ban ügyről.

A balaloldali kör tegnap Csernatont rehabilitálta.

A képviselőház ma ülést tart; holnap kezdődik a fővárosi törvényjavaslat tárgyalása.

Királyunk Bécsbe utazott.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 22.

— Szamosi Jánosnak Kolozsvárra lett jövelete folytán az országos középiskolai tanáregylet közlönyéből a hatodik évfolyam Névy László szerkesztése alatt jelent meg.

— Kolozs megye rendes közgyűlésének megtartása folyó év december hó 2-ára tűzött ki.

— A történeti emlékü magyar kapu lebontásához már hozzákezdtek.

Felhívás A vallás s közoktatási m. klr. minis te ur őnmaga a végett, hogy a városi polgárok a jelenkor igényeinek képest megkivárató ismereteket elsajátíthassák s így választott életpályájukon sikerrel működhesse, már a mult tanévekben elrendelte hogy a felnőttékné számára a téli hónapokon át, az életkereseti ágaknál leginkább szükségelt ismeretek köréből alkalmas modorban előadások tartassanak, mely előadások, a köznevelődés előmozdítása érdekében, a jelen év téli időszakában is megtartandók levén. E cél elérése végett az itten létező középiskolai tanárok az előadásokat folyó hó 25-én megkezdik, oly formán, hogy ezen előadásokból napjára legfeljebb egy óra essék. A hallgatók a beiratás valamin az előadások hallgatásáért semmi névvel nevezendő díjt nem fizetnek. A ki tehát valamely tantergárra magát beiratni kívánja, Pál Sándor erdélyi tankerületi főigazgató ur hivatali helyiségében (bel-tordautca, Seminarium épület) folyó hó 24-ig bármely nap, reggeli 10—12 óráig jelentkezhetik. Azoknak, kik a jelenkor igényeinek képesti ismereteket szükségeltetőknek megfelelőleg nélkülözik, a magas m. kir. miniszterium a segélyt s az erkölcsi s szükséges

kifejlődésre ime újból megadta; bizton reméli e városi hatóság, hogy most, midőn különösen az iparos- és munkásosztály részére a szellemi gyűjtés s a nélkülözhetetlen ismeretek szerzésére a legkedvezőbb alkalom ajánlkozik, ezer tért, melyen a képződés forrása rejlik s mely az ember rendeltetésének betöltésére emlékeztet, nem fogják saját helyesen felfogott érdekük tekintetéből hideg részvétlenséggel tekinteni, hisz az egyéniségnek leghatalmasabb fejlesztője: a tudás. Az észszel s szabadsággal bíró lények alap-törvénye: haladás. Az emberre nézve végcél: a tehetségek tökélesítése. Elvárja tehát e városi hatóság e város minden polgárát, miszerint ezen, a nemzeti boldoguláshoz áldást árasztólag ható intézkedést kellőleg méltányolva, a kínálkozó alkalmat készséggel megragadják, s e város nagy részét érdeklő fontos ügyet tisztán átlátva, s mélyen átérzve, annak élvezetében minél számosabban lépnek; számít másfelől a befolyással bíró egyének hazafias érzületére, miszerint környezetünkben minden lehető elkövetnek, hogy a magas kormányuk e böles s nemes törekvése sikerdes eredményre vezessen. Kolozsvár szabad királyi város közigazgatási tanácsának 1872. november hó 16-án tartott üléséből.

— Boldizsár Ferenc és Bordeaux Jenő a Királyhágón inneni XXII. kir. törvényszéki kerület finum kömetsetű térképeit fogják kiadni könnyen hordozható kézikönyv alakjában. Az életre való vállalat ügyében mai lapunkhoz van mellékelve az előfizetési felhívás. E pontos térképek rég érezett hiányt fognak pótolni, ajánljuk a közönség pártfogásába.

— A cholera állásáról folyó évi november 20-án beérkezett napi tudósítások szerint Budán nov. 19-én újabb choleraeset merült fel, ehez hozzászámítván az ápolás alatt maradt 112 egyént, az összes beteglétszám 119, ezek közül meggyógyult 10, meghalt 4, oct. 18-ától összesen megbetegült 605, kiből meggyógyult 283, meghalt 217, gyógykezelés alatt pedig maradt 105. Pesten nov. 19-től 20-ig újabban megbetegült 13, ehez számítván az ápolás alatt maradt 168-at, az összes beteglétszám 181, ebből meggyógyult 6, meghalt 10, a járvány kezdete óta összesen megbetegült 375, ebből meggyógyult 76, meghalt 134, további ápolás alatt pedig maradt 165. Heves megyében Tisza-Nána községben nov. 15-én egy halálos kimeneteli eset merült fel. Szabolcs megyében egy új choleraeset merült fel, mely halállal végződött. Szalókan 3 eset merült fel, melyből 1 halálos végűlással, 2 halállal végződött. Szabolcs megye területén összesen megbetegült 7, kik közül 5 meghalt. Máramaros megyében Huszthon nov. 16-án egy eholeraeset merült fel, halálos kimenetellel. Kassán a choleraesetnek száma száma 2-vel szaporodott; a betegek közül 1 halt meg. Az eddig összesen megbetegült 26 közül meghalt 14.

— Köhalomban tisztai szerződés megkötése s 200 frt készpénzbeni óvadék letétele mellett egy postamesteri, a n.-szebeni kir. törvényszéknél egy végrehajtói s a segessvári kir. törvényszéknél egy jegyzői állomás betöltendő, melyekre pályázás van kihirdetve.

— A medgyesi ker. gazdasági egylet legközelebbi nagygyűlését f. hó 26-án fogja megtartani a tanácsház nagy termében.

— A n.-szebeni városi hatóság közelebbi ülésében Wolf Gusztáv igtatót és Resinári Hilárius Alutiu jegyzőt titkárokká nevezte ki.

— A n.-szebeni zenészi egylet e hó 22-én hangversenyt rendez a „római császár”-hoz címzett szaloda nagytermében.

— Új vasúti állomás. A n.-várad-kolozsvári vonalon Brátka és Csucsá állomások közt Bucsa nevű új állomás létesített, mely december 1-én adatik át a forgalomnak.

— Necrolog. Fülöp Elek fogarasi kir. járásbíró és országos ügyvéd Fogarason nov. 8-án 61 éves korában meghalt. Béke poraira.

— Maros-Vásárhelyről írják nekünk, hogy az „Erdélyi kereskedelmi és hitelbank” alapítókének üzlete terjedelméhez mért nevelés céljából 2500 drb 80 forintos névértékű új részvényt szándékozik 120 forint árfolyammal kibocsátani. A választmány, hogy az e kérdés felett döntendő, s jövő hó 3-ára összehívott közgyűlést, a kibocsátás eredményéről előlegesen is biztosítá tehesse, próba aláírást eszközölt s mint illetékes forrásból értesülünk, a kibocsátandó 2500 darab részvény maig már 824 darabban felül jegyezett. A mint halljuk a bank ezen kibocsátásból eredő 100000 frt. tiszta nyereségét tartaléktőkére gyarapítására fordítandja. Az eddig is becses részvényeknek ezen eljárás csak nevelni fogja értéküket.

— Tetszett a napokban a „K. Közlöny” újdondásának az egyetemi ifjúság nevében köszönetet mondani a Redoute t. bérliójének a terem átbocsátásáért az esmerkedési estélyre. Az ifjúság nevében szólni csak a bizottság jogosult, ez pedig semmi ilyen nyilatkozatra nem kérte fel a „K. K.”-t; jól teszi tehát a t. újdondás, ha az illyen előlegezett köszöneteket csak saját nevében formulázza. A bizottság ismeri az illedelmet s bizonyára nem kérik el a köszönet, miután már bárki is arra érdekesítette magát.

— Rómában az „Opinione” számítása szerint csak 12,171 gyermek jár iskolába, míg 21,699 egészen neveletlenül marad.

— Debreczenben vasárnap este Herglotz Antal törvényszéki bíróról röltek, de a golyó nem talált, a gonosztevő elmenekült.

— Berlinben nem rég temették el Lutze táncosnőt ki egykor a porosz főváros nevezetessége volt. Az imádók serege rajongta körül s drágaságait több száz ezer tallérra becsülték. E nő pár nap előtt a legnagyobb pénzszavban halt meg; s összes hagyatéka négy pár tánccipő volt. Utoljára 12,000 tallérnyi adóssága maradt hátra.

— Párisban a helyigazgatóság közelebb oly tintát fedezett fel, melynek segítségével az állammal szemben eddig elkövetett visszaéléseket meg lehet akadályozni. A bélyegekre rányomott tintát eddig ugyanis különböző vegytani szerek segítségével ki lehetett venni s az ez által okozott csalást csak a Szajna kerületben 600,000 frankra tették évenként. Az új tinta által hagyott nyomok elpusztíthatlanok.

— Új egyházon Bruchner helyébe, ki a szebeni képviselőket fogadta el, Ernst Frigyes választott meg a szász nemzeti egyetembe képviselőnek.

— Az istentelen Renan közelebb Rómában időzött, hogy adatokat szerezzen „Antikristus” című művéhez, melyben Nero korát festi. Most már elhagyta az örök várost, mire az ottani papság három napi büjtött rendelt el, hogy kiengesztelődjék az ég a katolicizmns fővárosa iránt a melyet Renan ott léte profanált és megszenteltelenített.

— A „Mátyás Deák” című „éleláp” úgy látszik élte fogytán van, mert a „Magyar Állam” közelebbi számában rendes munkatársot keres a „ki képességet érez hetenki 150—200 sornyi élczes humoristikus tartalom közre munkálásra.” Bérkocsisknak és „a csarnok hölgyeinek” itt jövedelmező mellékkereset és azonkívül alkalom kínálkozik magukat a magasabb kéremkodásban kiképezhetni.

— Az olaszországi vízáradás szűnik s csak most szólhatni a folyók s különösen a Pó által okozott pusztításokról. Több helyütt a pompásan mivelt földek messze kiterjedésben évekre terméketlenre vannak téve s a vidék hasonlít egy beláthatatlan kiterjedésű tóhoz, melyből csak itt-ott magaslik ki néhány fa csúcsa. A kormány, valamint egyes kis megtekett mindent, a szerencsétlenség azonban oly nagy hogy, itt a sújtott szegények érdekében méltán lehetne az általános könyörületre hivatkozni.

Felölő szerkesztő: Szász Béla.

Nyiltér. *)

Örömmel értesülünk, hogy a torna vivoda tánc-termet Strasser Sámuel ur kezeli; meggyőződésből tudjuk, hogy jóízű konyhája nem hiányzik, s meg kell vallanunk, hogy a redoute teremre gyászlobogó illenék, mert nem bokréttákkal, hanem tisztességes evőszerekkel való díszítést kívánunk s ez Strasser urnál megtalálható.

Többen.

Figyelmeztetjük a közönséget, Stein János muzeumegyleti könyvtáros és egy-nyomdász 1873-ik évi képes naptárára, a mely a f. évi deczember elején fog megjelenni és dús tartalma mellett a miniszteriumok, az erdélyi összes törvényszéki, közigazgatási, pénzügyigazgatósági, adó-, posta- és távirat-hivatali; továbbá az állami és más nyilvános intézeteknek, a legújabb és teljesen hiteles adatok után összeállított tisztai cím- és névtárát fogja tartalmazni; és így hivatalnokok, gazdák, magánosok és üzletembereknek szükséges, csaknem nélkülözhetlen kézikönyvül szolgálni lesz hivatva. Bolti ára 50 kr.

Biasini gyorskocsi menetrend je

1872 november 2-tól:
Kolozsvárról Szamosujvár és Deés re és vissza indul naponta kétszer.
Kolozsvárról reggeli 8 órakor és délután 1/2 3 órakor.

Déésről Kolozsvárra reggeli 6 órakor és délután 1 órakor. — Kolozsvárról 1 személy első közbelső coupéba Szamosujvárig 2 fr. 30 kr. hátulsó coupé és imperial 1 fr. 70 kr. Déésig 3 fr. — és 2 fr. 50 kr.

Bármely viszonyok jöjének közbe ezen fentebbi árak folytonosan megmaradnak, felyebb hágatni nem fognak sem miszin alatt, az intézet igazgatóságának nem célja az utazó közönség iránt háladátlann lenni, mert jelszava sebes, olcsó és kényelmes közlekedés.

Kolozsvárról Tordára Felvinczre naponta kétszer, reggeli 3, és délután 4 órakor. 1 hely ára Tordáig 2 fr. — Felvinczig első és közbelső coupe 4 frt, hátulsó és imperial 3 frt. 50 kr. — Minden utas 30 font szabadpundgyát vihet magával. Az imperial ülőknek több új Bundát készített az intézet, egész vonalokra 50-50 kr. díj mellett használhatni egyes utra.

Kolozsvárról, november 2-án 1872.

Kibédi Biasini Domokos

*) E rovat alatt közölték a csupán a sajtóhatóság rányában válni felelősséget a szerk.

Karváz Gyulánál Kolozsvártt Petroleum:

valódi amerikai 1 font 22 krajczár o. é.
Kapható: 1 és 2 fontos üvegekben, na-
gyobb mennyiségben olcsóbb.

ZSIR:

kupája 1 forint o. ért.

SZALONNA:

1 font 44 krajczár o. ért.

Füstölt és paprikás szalonna:

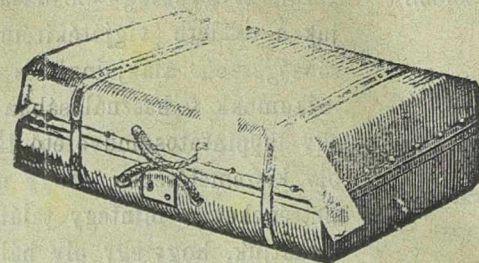
1 font 48 krajczár. o. é.

VAJ: 1 font 80 krajczár.

MEZ: 1 font 24 kr.

SZILVA: kupája 24 kr.

Utiböröndök
NAGY
raktára.

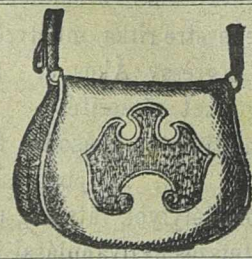
Utiböröndök
NAGY
raktára.

Mindentéle nagysága, s a legjobb anya-
gokból készült

útiböröndök

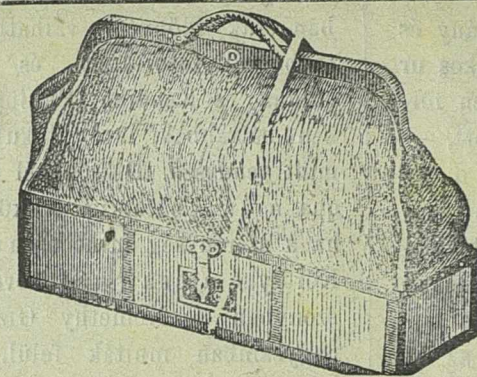
valamint mindenféle utazási kellékek
nagy választéka áll a t. utazó közönségnek,
legjutányosabb árakban
rendelkezésre

a Nagy árutárlatban

Csapó Sándornál Kolozsvártt.

Utiböröndök
nagy
raktára.

Utiböröndök
nagy
raktára.

TÜZI-FA

a csucsai indóháznál egy hosszú öl
16 forint, a kolozsvári indóháznál
21 forint oszt. érték.

Nagyobb megrendeléseknél engedmény.

KARVÁZ GYULA, Kolozsvártt.

Uj naptárak 1873-ra

STEIN JÁNOS könyvkereskedésebe Kolozsvártt
most érkeztek s kaphatók:

Az Athenaeum
(ezelőtt Emich Gusztáv)

Nagy Képes Naptára

1873-dik évre.

A legszebb, legjobb és legolcsóbb kiállítású magyar naptár.

A Naptár tartalma:

Katholikus, protestáns, 6-hitű és zsidó-naptár. Évszámítások. Bolygó sat.

REGÉNY és VALÓ. A politika nyomorultjai. Beszély Deák Farkastól. Levelek a török-
világból. I. Negyedik Muhamed szultán fermánja Apafi fejedelemhez, melyben felhívja, hogy a Bécs
elleni hadjáratához csatlakozzék. II. Murad Giraj tatár khán levele Apafihoz, melyben tudatja, hogy a
török császár segítségére Bécs ellen indítván hadait, Erdélyen fog átmenni. III. Bethlen Elek tanácsol-
ja a fejedelemnek, hogy ajándékokkal vegye rá a tatárt, miszerint más utat választson Bécs felé. IV.
Achmet kanizsai aga ráparancsol a magyar falakra, hogy 1000 úkrós szekeret adjanak a szultán tá-
borába. V. Teleki Mihály jelentése Apafihoz a tatárok dúlása, égetése miatt. Az amnesztia korszaka.
Irodalmi emlékirataiból Székely Victor. Ne higgy magyar a németnek. Volt tót kurucz dala. Régi
kurucz dalok. Thaly Kálmántól. Két táborok 1848-ból. Igaz történet. Mócsary Bélától. Lenkei szá-
mada. Petőfiktől képpel. Befordultam a konyhára képpel. Tátra vidéki lakosok képpel. Egy szép napom
Yelenczében képpel S. J. F. Qui evare királynő története, képpel. Prém József. A holtverseny. An-
gol sport novella. Egy kis csefepati a tengeren. Az utolsó háborúból.

TERMÉSZETRAJZI KÉPEK. Gorilla vadászatunk a sierra-leonei erdőben, képpel.
A vízboa küzdése egy bivallyal, képpel. Az ember a kökorszakban, képpel. A törpe-egér, képpel.
A közép-afrikai euphorbiák, képpel. A mókus, képpel. A dodo madár, képpel. A halak vándorlása, ké-
pel. Szüznemzés a lepkek közt. Világparányok s távolságok a mindenségben. Flammarion. Az üstökös-
ök csodavilága, képpel.

GAZDASÁGI IPAR és KERESKEDELEM. Álladalmi méneseink s befolyásuk
az országos lötenyésztésre. A kishéri, bábolnai és mezőhegyesi ménések. Az angol és arab teliverek.
Az angol, arab, normán, lipizai főtér lovak. — A székeshérvári, nagy-kőrösi, sepsi-sz.-györgyi és
varasdi csodatoronyok. A himlő-betegség az állatoknál. Dr. Szontagh Miklós. Két házibarat. Könyves
Károlytól.

UJABB ESZMÉK és ESEMÉNYEK. A szociális kérdés vészai Dr. Katona Mórtól.
Az országos lötenyésztés. A hit a tudomány. Kun Sámuel. A Vezur legújabb kitérési, képpel. Nápoly
város és környéke, képpel. A jövő évi világtárlás és Bécs városa, 5 képpel. Szováthy. Vándorlások
a természetben. G. J. Az iparos munkaadók és munkások hazánkban.

TISZTI CSIMTAR. Magyar-Erdélyország kormányzati és közigazgatási tisztviselőinek név-
sorozata, a minisztériumok, megyék sat. sat. hivatali beosztása. Buda-Pesten székelő ügyvédek és or-
vosok. Bélyeg illeték tábla. Országos vásárok.

„Kodolányi”
gazdasági zsebnaptár 1873. évre.

Ára 2 frt.

KÖZHASZNÚ

Erdélyi Képes Naptár

1873-dik közönséges évre.

Különös tekintettel a vásárok hibátlan kiadására.
Sok képpel, tanulságos és mulattató olvasmányokkal.
Ára 26 kr.

Irodai fali naptár 1873. évre.

Rom. katolikus és protestáns, görög-orosz és izraelita naptárral, bélyeg-
illeték táblákkal, s a királyhágón inneni rész törvényszékei táblázatos
kimutatásával.

Különös tekintettel hivatali használatra.
Ára 30 kr. Postán küldve 35 kr.

Helység névtár.

A királyhágón inneni rész
(Erdély)

községeinek betűrendes névtára.

A közigazgatási és legújabb törvényszéki felosztás szerint, a posta-
kerületek, adóhivatalok és az orsz. vásárok kimutatásával.

Hivatalos adatok után összeállította B. L.

Ára 1 frt. 50 kr.

Ezen 10 nagy ívre terjedő munkával, a melyben az eddigi hasonló munkákban előforduló hiá-
nyok gondosan pótlva vannak, nem csak hivatalnokoknak, hanem általában minden ügyes, bájos
embernek egy nélkülözhetetlen kézikönyv van nyújtva, s melynek becsét főleg azon körülmény emeli,
hogy a helység-nevek az Erdélyben divó mindhárom nyelven előadva s a betűrendben akármely elne-
vezés alatt feltalálhatók. Általában oly mű ez, a mely az állami életben előfordulható bármely körü-
lmeny közt pontosan kijelöli a községek politikai, törvényszéki, adóhivatali, továbbá utolsó postai ho-
vatartozását, s a hol orsz. vásárok szoktak lenni, ezek napjait is kimutatja.

Tanterv a népiskolák számára.

Kiadja a kolozs-dobokamegyei tankerületi néptanítók egylete. Ára 25 kr.

Szabályrendelet

az 1871. évi XVIII. t. cz. 74 és 75 §§. értelmében

a közjegyzői hivatal

ellátására előírt képesség beigazolása végett megkívántató szigorlat tárgyai
és megtartási módja iránt. (Lenyomat a „Budapesti Közlönyből.”)

Ára 10 kr. Postán küldve 12 kr.

A felvilágosodás

keletkezésének és befolyásának történelme Európában.

Irta Lecky W. E. H. Fordította Zsilinszky Mihály.

Megjelent eddig 2 füzet. Egy-egy füzet 1 frt.

Igen kedvelt és helybeli
zenekaraink által

játszottkeringők:
Les Gardes de la Reine. Valse.
par D. Godfrey.

Ára 1 ft 5 kr.

La Bouquetière. Valse.

par D. Godfrey.

Ára 98 kr.

La Reine des Roses. Valse.

par D. Godfrey.

Ára 98 kr.

Figyelmeztetem a t. cz. közön-
séget a mesés olcsóságú „Peters editóra.”
Ezen, a legjelesebb zeneszerzők műveit
tartalmazó gyűjtemény kiváló eseménnyel van
kiállítva. Jegyzékekkel az e kiadványban
megjelent zeneművekről szívesen szolgálak.
Igen nagy választék minden hangszerre
való hangjegyekből.

(432)

(2—3)

Sz. 3367. 1872.

Árlejtési hirdetmény.

Tordamegye bizottmányának hatá-
rozata folytán az al-jára—szent-lászlói
útvonalon lévő kisbányai szikla repesz-
tés munkálatainak kiadása végett Al-
Járában a szolgabírói irodában a folyó
év december 12-én d. e. 10 óra-
kor nyilvános árlejtés fog tartatni.—
Kikiáltási ár 2100 frt. (kétezer egy-
száz frt.). Vállalkozók kötelesek 10%
báratpénzt letenni. A kiadás feltételei,
valamint a mérnöki terv a hivatalos
órákban az alispáni hivatalnál megte-
kinthetők.

Tordán, 1872. november 18-án.

MIKSA ELEK, s. k. alispán.

(431)

(3—3)

A helyi polgári társalkodó
részére az 1873-dik év április 24-
től kezdődőleg több évekre kiadandó-
lag egy 5, vagy 6 szobából s egy fás-
kamrából álló, s a főtérre vagy an-
nak közelében eső

szállás kerestetik.

Azon t. cz. tulajdonosok, kiknek ilyen-
szerű szállásuk lenne hasznosbérbe adan-
dó, felkértem, hogy ebbeli szándéku-
kat, még ez év folytán társalkodói al-
elnök Bogdán István úrral tudatni
szíveskedjenek. Kolozsvártt, november
18-kán, 1872.

(419)

(9—10)

Hirdetmény.

Néhai Zudor Zsigmond örökös-
einek örömhelyesekesi birtoka, belső telek
és urilakkal, erdővel, szőlővel és re-
gálával együtt, kedvező feltételek mel-
lett örök áron eladó; esetleg hosszabb
időre bérbe kiadó.

Bővebb értesítést nyerhetni Csáthy
Géza ügyvéd irodájában Kolozsvártt,
szentegyházutca 470. sz. alatt.